

TURCII DIN BABADAG¹

*cercetător științific, Complexul Muzeal de
Patrimoniu Cultural Nord-Dobrogean,
ICEM Tulcea

Daniela IACOBLEV-BARĂU*

¹Studiu realizat în cadrul proiectului „Diversitate Dobrogeană pentru Comunitate Europeană” (LP 156), denumit de Asociația „Măini Întinse” Tulcea (programul PA17 - RO13 „Promovarea diversității în cultură și artă în cadrul patrimoniului cultural european”, finanțat prin Mecanismul Financiar SEE), în parteneriat cu ICEM Tulcea, Liceul de Artă „George Georgescu” Tulcea și Inspectoratul Școlar Județean Tulcea.

Abstract: *The study was conducted within the project “Dobrudjan Diversity towards the European Community” (LP 156), developed by the “Măini Întinse” (“Helping Hands”) Association of Tulcea (PA17 – RO13 program: “Promotion of Diversity in Culture and Arts within the European Cultural Heritage” financed by the EEA Financial Mechanism), in partnership with “Gavrilă Simion” Eco-Museum Research Institute of Tulcea, “George Georgescu” Arts High School of Tulcea and the Tulcea District School Inspectorate. The core of the material is represented by the Muslims from Babadag town (395 representatives), the town with the largest share of Turkish ethnics from Tulcea district, according to the latest census. The following are briefly presented: the location of Babadag town; the history of the Turks from the city; the traditional architecture of the dwellings; the language and religion; the celebrations, customs and rituals; the traditional clothing; the occupations and crafts; the traditional food. Some of the significant monuments for the Turkish ethnicity are also mentioned: the Mausoleum of Baba Sarf Saltuk Dede (LMI (Historical Monuments List) Code: TL-IV-m-B-06042), the Ali Gazi Paşa's Mosque (LMI Code: TL-II-m-A-06000), the “Panaghia” House - an Oriental Art Museum part of the Folk Art and Ethnographic Museum from the “Gavrilă Simion” Eco-Museum Research Institute of Tulcea (LMI Code: TL-II-m-A-06001) and Ali Gazi Paşa's Tomb (LMI Code: TL-IV-m-A-06041).*

Keywords: *the Turks of Babadag, architecture, language, religion, holidays, habits, rituals, clothing, occupations, food.*

Localizare

Orașul Babadag este amplasat în partea de sud a județului Tulcea, la 27 km de municipiul Tulcea, situat spre nord pe malul Lacului Babadag, în zona depresiunii cu același nume, la poalele dealurilor împădurite Coiun Baba spre sud, Sultan Tepe spre est și Ianik Bair spre vest.

Podișul Babadag este alcătuit din depozite aparținând perioadei cretacice inferioare. Peste formațiunile de calcare grezoase, calcare

conglomeratice, gresii calcaroase și marne calcaroase este prezentă o pătură de loess.

Deși situat într-o zonă de stepă, orașul se află în apropierea pădurii, ceea ce-l face să semene cu o localitate montană în miniatură și să se bucure de o floră bogată și o faună diversificată. Teritoriul lui administrativ se întinde pe o suprafață de 12.188,03 ha².

Rețeaua hidrografică este reprezentată de râurile Taița și Telița, precum și de pârâul Tabana, respectiv Sunguru, toate vărsându-se în lacul Babadag³.

Orașul este străbătut de Drumul european E87, care trece la nord prin Tulcea și ajunge la Odesa (Ucraina), iar la sud prin Constanța, ajungând în Antalya (Turcia).

Istoricul turcilor din localitate

Babadagul este un oraș străvechi. Pe malurile Lacului Babadag arheologii au scos la iveală mărturii privind prezența omului, din perioada timpurie a epocii Hallstatt (circa 1100-700 î.e.n.)⁴ și până în timpul stăpânirii bizantine.

Sub stăpânirea Imperiului Roman orașul purta numele de Vicus Novus (secolele I-VI d. Hr.), în traducere „Satu Nou”⁵. Din anul 587 e.n., cu ocazia devastării Dobrogei de către avari, această titulatură a dispărut din istoria scrisă mai bine de șase secole⁶.

În anul 1262, după ce împăratul Mihail al VIII-lea Paleologul i-a dat lui Izzedin Kaykavus, fiul sultanului Rum Gıyaseddin, ca loc de patrie Dobrogea, o colonie de circa 12.000 de turci selgiucizi, conduși de dervişul Baba Sarf Saltuk, s-austabilit în Nordul Dobrogei.

Turcii așezați în Baba-Saltuk, conduși de Baba Sarf Saltuk, au plecat la solicitarea lui Izzedin în Crimeea și s-au înapoiat în 1280, după decesul acestuia (1278), aducând cu ei turme de oi și capre.

Fig. 1. Orașul Babadag.

²www.primaria-babadag.ro, 2015.

³Cintian Bărbulescu, *Monografia Orașului Babadag*, Ed. Charme-Scott, București, 1998, pp. 35-38.

⁴*Ibidem*, p. 47.

⁵*Ibidem*, p. 59.

⁶*Ibidem*, p. 75.

Fig. 2. Orașul Babadag.
Coordonate: 44°53'36"N 28°42'43"E.

Ca urmare a morții lui Baba Sarf Saltuk (1304), o parte din turci au plecat în Anatolia. Conform notițelor lui Evliya Çelebi, prima așezare a coloniei turcești, Baba-Saltuk, și-a schimbat numele în Babadag („Muntele tatălui” sau „Muntele strămoșului”) după distrugerea mormântului lui Baba Sarf Saltuk de către creștini. La porunca Sultanului Baiazid al II-lea „Veli”, în anul 1484 s-a construit un mausoleu pentru Baba Sarf Saltuk⁷.

⁷*Ibidem*, pp. 86-88.

Fig. 3 și 4. Mausoleul Baba Sarf Saltuk Dede
Cod IMI: TL-IV-m-B-06042.
Județul Tulcea, Orașul Babadag, Str. Măcin.

⁸*Ibidem*, pp. 117-118.

⁹*Ibidem*, p. 269.

¹⁰*Ibidem*, p. 99.

Începând cu secolul al XIV-lea, în Dobrogea au pătruns mocani, proprietari a sute de mii de oi, vite și numeroase herghelii. Ei au contribuit la păstrarea caracterului etnic al țării în regiune. Mai târziu (1831), mocanii stabiliți în Babadag vor construi o biserică pe locul unui bordei în care se rugau creștinii ortodocși⁸. Un al doilea val numeros de turci, țărani din Anatolia, a sosit după 1417⁹. La sfârșitul secolului al XVI-lea s-a constituit un vilaiet separat de cel al Rumeliei. Provincia avea o importanță militară deosebită. În secolele XVII-XVIII, orașul Babadag a fost reședința Pașei de Silistra. Principalele kazale din timpul stăpânirii otomane în Dobrogea, în afară de Babadag, erau: Tulcea, Hârșova, Isaccea, Karasu (Medgidia), Mangalia (Mankalia), Silistra și Constanța (Küstendje)¹⁰.

În Babadag, la fel ca și în celelalte orașe ale Dobrogei, s-au așezat grupuri de supuși creștini și de alte credințe din Imperiul Otoman, prin intermediul cărora se asigura aprovizionarea garnizoanelor militare și a Constantinopolului. Dezvoltarea economică era lentă iar comerțul mai amplu doar la nivel local¹¹.

Războaiele Ruso-Turce din secolele XVIII-XIX au dus la scăderea puterii economice a provinciei. După 1879, Babadagul a rămas pe jumătate

¹¹Ion Bulei, *Dobrogea. O scurtă istorie (I)*, www.zf.ro/ziarul-de-duminica/dobrogea-a-scurta-istorie-i-6425241, 2010.

în ruină, numărând doar 477 de familii, dintre care 170 musulmane. Restul erau români, bulgari, armeni, izraeliți și rromi¹².

¹²C. Bărbulescu, *op.cit.*, pp. 129-132.

Între anii 1882-1883, respectiv 1904-1905, în oraș au avut loc împroprietăriri pentru veteranii din Războiul de Independență, sosiți din Totova și Tecuci. Acest fapt a dus la înființarea unui nou cartier în Sud, ce poartă numele de Veterani¹³.

¹³*Ibidem*, p. 137.

Populația musulmană din Babadag a înregistrat o scădere continuă în secolul al XIX-lea, ca urmare a secetei, a exproprierii proprietarilor de pământ, dezvoltării industriale a orașelor mai mari din Dobrogea, precum și a plecării unor locuitori turci și tătari în Turcia¹⁴.

¹⁴*Ibidem*, p. 269.

Pentru a fi stimulată creșterea densității și aspectul general al zonei, în intervalul dintre cele două Războaie Mondiale, s-a construit calea ferată pe distanța Medgidia-Tulcea, iar orașul Babadag s-a extins la Vest.

Dezvoltarea industrială din zona gării (1948-1989) și creșterea numărului populației au contribuit la construirea de noi locuințe în estul localității.

Între 1950-1957, pe terenul viran din nordul orașului, s-a format cartierul Bendea, unde au fost stabiliți rromii mahomedani nomazi¹⁵. Într-un interval de peste 35 de ani, numărul etnicilor rromi musulmani a crescut la 969 persoane (1992), iar turcii și tătarii s-au redus la 200 de persoane (1990).

¹⁵*Ibidem*, p. 191.

Conform ultimului recensământ din județul Tulcea, comunitatea turcilor reprezintă un număr de 3.334 persoane (1,29%), iar localitatea cu cea mai mare pondere a acestei etnii este Babadag, cu 395 musulmani. Printre aceștia, se numără turcii, tătarii și o parte din rromii musulmani din localitate.

Arhitectura tradițională a locuințelor

Construcțiile turcilor, ca urmare a necesităților impuse de religie, aveau un stil aparte în special pentru aristocrați¹⁶. Camerele caselor se numeau „sofa” și erau împărțite în două zone: una destinată bărbatului („selamlık”), cealaltă destinată femeilor („haremu”). În cazul conacelor, aceste două zone constituiau clădiri separate, legate între ele printr-un coridor („mabein”).

¹⁶*Ibidem*, p. 101.

Clădirile cu două, respectiv trei etaje, aveau balcoane. Oaspeții erau găzduiți la etajul superior, în timp ce vestibulul era rezervat servitorilor. Camerele erau sărac mobilate. Funcționalitatea sălilor era stabilită pe moment, cu ajutorul unor saltele sau măsuțe joase pe covoare. Ferestrele erau prevăzute cu jaluzele. Interioarele erau decorate cu inscripții sfinte sau aforisme, orologii, vase de uz și vase decorative.

În curtea unei gospodării existau mai multe anexe, amplasate la o distanță apreciabilă față de locuință. Singura anexă, lipită întotdeauna de clădirea principală, era baia.

Famiile mai puțin înstărite își construiau case cu plan dreptunghiular, alcătuite din minim trei camere cu pereți din piatră, chirpici sau nuiele, împletite și lipite cu lut, cu tâmplărie din lemn, temelie din piatră și uneori prispă. Acoperișurile erau înalte, în două sau patru ape, din șindrile ori stuf, ulterior olane¹⁷. Podul casei, atât cât permitea, era folosit pentru depozitat produse alimentare și uscat fân.

O parte dintre casele oamenilor de rând, cu mici modificări sau extinderi, există în Babadagul zilelor noastre. Sala centrală, în care se ajunge prin singurul acces al construcției, este utilată uneori cu un cuptor de pământ. Din această încăpere se intră în altele două, laterale. În stângase păstrează o cameră curată, rezervată în trecut băieților din familie ajunși la vârsta adolescenței. În dreapta, se mănâncă, se doarme și se face baie. Până nu demult, în a treia cameră era prezentă o sobă, în spatele căreia era zidit un spațiu pentru făcut baie, cu scurgere în afara locuinței.

Limbă și religie

Odată cu ocuparea Dobrogei, a avut loc o reprimare a cultului religios creștin. O parte dintre bisericile și mănăstirile existente au fost distruse, în timp ce altele au fost transformate în geamii și teke. În Babadag, turcii au transformat catedrala existentă la vremea aceea în geamie iar mănăstirea cu hramul Sf. Nicolae, în mănăstire de derviși. Ulterior, această geamie a fost lovită de bombarde iar locul amplasării ei a rămas incert.

¹⁷Mehmet Ali Ekrem, *Din istoria turcilor dobrogeni*, Ed. Kriterion, București, 1994, pp.62-65.

Fig. 5 (stânga). Cîșmeaua Kalaigi
Fig. 6 (dreapta). Geamia Ali Gazi Pașa
Cod LMI: TL-II-m-A-06000.
Județul Tulcea, Orașul Babadag,
Str. Geamiei, nr. 2.

Mănăstirea era amplasată în apropierea Mausoleului lui Baba Saltuk (str. Măcin de astăzi), unde se află și o cișmea. Alături de mănăstire, Baiazid al II-lea „Veli” a finanțat construirea unei Ulu-geamii¹⁸.

Conform notițelor călătorilor de la vremea aceea, pe lângă Ulu-geamie, în localitate mai existau trei geamii, multe case de rugăciune („mescide”)¹⁹, mănăstiri, școli primare și seminarii²⁰.

Una dintre cele patru moschei, Moscheea Gazi Ali Paşa, monument păstrat până în zilele noastre cu ajutorul unor modificări, lucrări de reparație și restaurare, a fost construită în timpul sultanului Mehmet al III-lea, în anul creștin 1609. Moscheea și Seminarul Teologic Musulman din Babadag au fost finanțate de către generalul Gazi Ali Paşa (Kadizade Ali Paşa).

În actualul perimetru al curții, unde a fost descoperit un edificiu monumental („caravanserai”) ce a funcționat în secolele XVII-XIX, alături de geamie se află amplasat monumentul funerar al lui Gazi Ali Paşa, decedat în anul 1620, precum și casa imamului.

În clădirea seminarului, reconstruită în 1837 - actualul muzeu de artă orientală Casa „Panaghia” a Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” Tulcea - era pregătit personal de cult Islamic, personal didactic ce putea preda limba maternă și legislație religioasă musulmană: imami, hogi, judecători pentru tribunale musulmane. Materia de bază era Sfântul „Coran”, Limba și Literatura Maternă, Limba și Literatura Arabă,

Fig. 7 și 8. Aspecte din Geamia Ali Gazi Paşa.

¹⁸C. Bărbulescu, *op. cit.*, pp. 91-94.

¹⁹*Ibidem*, pp. 96-97.

²⁰*Ibidem*, p. 128.

Fig. 9 (stânga). Casa Imamului
Ceamiei Ali Gazi Paşa
Județul Tulcea, Orașul Babadag,
Str. Ceamiei, nr. 2.

Fig. 10 (dreapta). Muzeul de Artă Orientală
Casa „Panaghia” a Muzeului de Etnografie
și Artă Populară din cadrul ICEM Tulcea
Cod LMI: TL-II-m-A-06001
Județul Tulcea, Orașul Babadag,
Str. Mihai Viteazu, nr. 6.

Limba Persană și Istoria Islamului. Din 1891, cursurile de cultură generală se predau în limba română. În 1880, regulamentul de funcționare a seminarului a fost elaborat în baza Legii de organizare a Dobrogei. În 1901, din cauza unei secete ce a determinat populația să emigreze, seminarul a fost transferat la Medgidia²¹.

Religia turcilor din Babadag este Islamul, ce are la bază Coranul. Islamul nu este doar un crez, ci este un mod de viață complet. El reprezintă învățătură trimisă de Allah pentru umanitate, relevată prin profeți²².

Islamul are cinci îndatoriri de bază pe care orice credincios trebuie să le îndeplinească, cunoscute ca stâlpi de bază ai credinței: proclamarea credinței („kalima al-Shahada”); săvârșirea rugăciunilor prescrise; dania rituală („zakat”); hajjul (pelerinajul major) și postul în timpul Ramadanului²³.

Cele cinci rugăciuni de peste zi, obligatorii ale musulmanilor, presupun săvârșirea unor abluțiuni („wudu”) ²⁴. Rugăciunile sunt împărțite astfel: rugăciunea de dimineață („fajr”), cea de prânz („zuhr”), cea de după amiază („asr”), cea de seară („maghrib”) și cea de noapte („isha”) ²⁵.

Calendarul musulman se bazează pe calendarul mișcării Lunii față de Soare, folosind în același timp și calendarul gregorian, în viața civilă. Anul musulman este împărțit în 12 luni, revenind în același loc la fiecare 30 de ani²⁶, iar lunile au un număr de zile egal cu un ciclu lunar complet. Prin urmare, sărbătorile islamice sunt în fiecare an cu 11 zile mai devreme față de anul precedent. Ziua sfântă săptămânală este vinerea²⁷.

²¹ Nuredin Iloram, *Comunitatea musulmană din Dobrogea*, Ed. ExPonto, Constanța, 2011, p. 63.

²² Idem, *Tradiții și Obiceiuri ale Turcilor din România*, Ed. ExPonto, Constanța, 2003, p. 66.

²³ Osman Bilge, *Rugăciuni zilnice în Islam*, RAO Internațional Publishing Company, București, 2010, p. 15.

²⁴ Ibidem, p. 16.

²⁵ Ibidem, p. 27.

²⁶ C. Bărbulescu, op. cit., p. 278.

²⁷ Steluța Pârâu, *Multiculturalitate în Dobrogea*, Ed. ExPonto, Constanța, 2007, p. 202.

Sărbători, obiceiuri, ritualuri

Câteva dintre sărbătorile tradiționale, despre care etnicii localității povestesc cu drag, sunt: Ramazan Bayram („Sărbătoarea Postului”); Kurban Bayram („Sărbătoarea Sacrificiului”); Nevruz („Ziua Nouă”) și Hidirellez.

Postul Ramadanului (29 sau 30 de zile) este obligatoriu pentru toți musulmanii adulți, sănătoși, implicând: să vorbească potrivit; să nu mănânce din zori și până la asfințitul soarelui; să nu bea apă sau alte tipuri de băuturi; să nu fumeze; să nu utilizeze parfumuri; să nu întrețină relații sexuale; să recitească din Coran și să recite rugăciuni speciale²⁸.

Kurban Bayram este un eveniment religios comemorativ. Turcii din Babadag celebrează, în fiecare an religios, gestul de sacrificiu al profetului Ibrahim. Una din obligațiile musulmanului adult și înstărit, un gest de bunăvoință și de adorare a lui Allah, este de a sacrifica un animal, de regulă berbec. Carnea respectivă poate fi donată în totalitate sau împărțită: o parte pentru cei săraci, alta la rude și prieteni, a treia pentru familia celui ce sacrifica. Sărbătoarea mai presupune curățarea caselor, îmbăierea membrilor fiecărei familii, pregătirea și servirea unei mese cu un meniu specific, vizitarea cimitirelor și a caselor decedaților din familie, înmânarea de cadouri și dulciuri copiilor, vizitarea rudelor și a prietenilor²⁹.

Nevruzul, este o sărbătoare a unității neamurilor turcice, a renașterii naționale, a reînnoirii și însuflețirii naturii. Localnicii se adună în fața casei de rugăciune sau în spații deschise, pentru a cânta, dansa, juca și povesti, toate cu acompaniament muzical.

²⁸N. Ibram, *Tradiții și obiceiuri ale turcilor din România*, p. 61.

²⁹*Ibidem*, pp. 64-66.

Fig. 11 și 12. Mormântul lui Ali Gazi Paşa
Cod UMI: TL-IV-m-A-06041
Județul Tulcea, Orașul Babadag,
Str. Geamiei, nr. 2.

Fig. 13. Județul Tulcea, Dealul Koyun Baba.

³⁰*Ibidem*, pp. 50-59.

³¹Mehmet Naci Önal, *Din folclorul turcilor dobrogeni*, Ed. Kriterion, București, 1997, p. 7.

³²N. Ibram, *Tradiții și obiceiuri ale turcilor din România*, pp. 42-44.

Fig. 14. Mormântul lui Koyun Baba.

O altă mare sărbătoare tradițională este Hidirellez, numită de localnici și „Tepreş”. Ea are semnificația începutului unui nou anotimp, cel al verii astronomice. Echivalentul ei din tradiția creștină este „Paștele Blajinilor”. După slujba religioasă și comemorarea morților, sărbătoarea se desfășoară într-o atmosferă animată, în cadrul căreia: se sacrifică miei; se prepară mâncare tradițională; se spun povești, legende și ghicitori; se cântă și sedansează; au loc jocuri și lupte sportive³⁰.

Famiiliile de turci din Babadag și-au păstrat până în zilele noastre identitatea și tradițiile. Cu toate acestea, obiceiurile lor de naștere, căsătorie și moarte au suferit în ultimele decenii mici modificări³¹.

Până la mijlocul secolului al XX-lea, tinerilor li se hotăra perechea de către părinți. Astăzi, hotărâsc singuri. În Babadag, mulți turci cunt căsătoriți cu persoane de altă religie. Acceptul fetei cerute în căsătorie este continuat de logodnă („nişan”) și cununie („nikâh”). Cu prilejul logodnei se face un schimb de daruri între cele două familii. Cununia oficială are loc după cununia religioasă sau în aceeași zi. Nunta („Düğün”, „Toy”), precedată de ceremoniale vesele, durează de la una la cinci zile³².

În trecut, copiii tinerelor cupluri erau asistați la naștere de o moașă, care îngropa placenta lângă pragul casei și păstra cordonul ombilical spre norocul pruncului. Astăzi, nașterea are loc la spital. Copilului i se pune

numele în primele trei zile de la naștere, de către imam sau un membru al familiei. La ceremonie participă doar bărbații. Până la 40 de zile, copilul este spălat în fiecare zi, iar după acest interval sunt organizate mai multe ceremonii („yarim kirklema”, „lohusa düğünii” sau „cümbüs”).

Primul pas spre bărbăție și intrarea în comunitatea musulmană a unui băiat este circumcizia („sünnet”), efectuată între 2 și 13 ani de către un asistent medical sau chirurg. Similar nașului la creștinii ortodocși, există un „kirve”, care în trecut avea drepturi aproape egale cu cele ale tatălui. Circumcizia este precedată de un serviciu religios și de plimbarea copilului prin localitate, într-un mijloc de transport însoțit, până nu demult, de un alai. La ceremonie participă familia și reprezentanți ai comunității care, după ce dăruiesc bani și cadouri copilului, sunt invitați la masă³³.

³³*Ibidem*, pp. 36-41.

În ceea ce privește înmormântarea, îndatoririle religioase ale familiei defunctului sunt îndeplinite cu rigurozitate. Decedatul se înmormântează în ziua decesului său, cel târziu, în a doua zi, iar pregătirile de înmormântare (spălarea mortului, rugăciunea funerară, slujba de înmormântare) poartă numele de „farz-i kiyafe”. Slujba funerară („toprak mevlidi”) are două faze, care se desfășoară acasă și la cimitir. Femeile nu au voie să participe la ritualul funerar („su selasi”), dar pot fi prezente la masa de pomenire, alături de însoțitorii corteiului și membrii familiei³⁴.

³⁴*Ibidem*, pp. 45-49.

Portul tradițional

Costumele cele mai impunătoare erau purtate de bărbați, oglindind stăpânirea absolută a bărbatului asupra femeii, ascunsă de privirile străinilor. Volumele erau modelate către sferă, cu o paletă cromatică dominată de tonuri pastelate (roz, violet, bleu, verde), iar ȧesăturile cel mai des folosite erau mătasea, muselina, catifeaua și postavul.

Pe trup, bărbatul avea mai multe veșminte suprapuse. Acestea erau fie largi, cu croială de caftan, fie cu lungimi variabile („cămașă”, „entari”, „biniș”, „djupeh”, „caftan”), de sub care nu se vedeau aproape deloc șalvarii foarte largi. Îmbrăcăminte pentru statul pe canapea consta în ciorapi de piele cusuți de pantaloni („meși”) peste care, se încălȧau papuci. Afară se încălȧau cu cizme.

Pe cap, bărbații purtau „turban” iar mai târziu „fes”. La brâu, în funcție de ocupație, pe cordoanele turcești erau prinse tășcuțe, ceasuri, călimări și arme.

Costumul militar, al călăreȧilor, pedestrilor sau marinarilor, păstra formele dominante sferoidale, subliniind și părȧi mai subȧiri ale trupului (gât, mijloc). Aceștia purtau șalvari bufanȧi sau pantaloni bufanȧi doar până la genunchi („poturi”) și strânȧi pe pulpe.

Veșmintele feminine puneau în valoare formele. Peste șalvari și bluză, în interior se purta un „entari” lung cu croială de caftan („fistan kaftan”, „ciaksiri”), mai strâns pe corp decât cel bărbătesc, iar pentru stradă, peste acesta un altul („biniș”, „feregea”, „giubea”)³⁵.

Fetele, începând de la vârsta de 15 ani, se legau la cap cu „kürkũ”. Până la măritiș, tinerele purtau o tichie („takke”) împodobită cu monede de argint, iar pe frunte aveau panglici violete și roșii. Femeile tinere purtau o ȧesătură fină numită „cember”, iar cele în vârstă marama de mai multe tipuri.

„Hirca” și „kürk” erau veșminte lungi și groase pentru sezonul de iarnă, atât pentru bărbați cât și pentru femei. Majoritatea pieselor de vestimentație, indiferent de sex, erau bogat ornamentate (broderii, dantele, șnururi metalice, plăcuțe metalice)³⁶.

Astăzi, ȧinuta turcilor din localitate este conservatoare și decentă, împrumutând stilul occidental³⁷.

Ocupații și meșteșuguri

Încă din secolul al XV-lea, pe lângă rolul militar, localitatea era centru de depozitare a sării marine din apa Lacului Babadag. Avea în cadrul bazarului, negustori de miresme, producători și comercianȧi de mătase și

³⁵Adina Nanu, *Artă Stil Costum*, Ed. Meridiane, București, 1976, pp. 82-83.

³⁶M. Ali Ekrem, *op. cit.*, pp. 65-67.

³⁷Mary Murray Bosrock, *Maniere și obiceiuri europene de business*, Meteor Press, București, 2009, p. 486.

stofe, librari, negustori de produse alimentare, negustori de animale, vânzători de sclavi, pielari, cizmari, boiangii ș.a.m.d.³⁸

Printre seraiurile și casele din localitate, existau peste șaptezeci de băi publice și opt hanuri compuse din curți mari cu cafenele, ateliere de fierărie și potcovărie, grajduri, remize și magazine pentru marfă. Printre meseriile turcilor se numărau cele de: diplomați, imami, hogi, judecători, medici, negustori, croitori, cizmari, frizeri, bucătari, cofetari, geamgii, dulgheri-tâmplari, ciobani, armurieri, șelari, giuvaergii și fierari³⁹.

Până la începutul sec. al XX-lea, economia orașului a avut caracter agrar, principalele bogății fiind solul și pădurea, iar industria a fost reprezentată de întreprinderi mici (mori și ateliere meșteșugărești). Din 1948 pădurea a devenit proprietatea statului și a început să fie gospodărită în mod unitar. Mulți localnici au început să lucreze în fabricile nou înființate (Fabrica de brânzeturi, Fabrica de zahăr).

După 1990, restrângerea activității unor întreprinderi industriale din oraș și închiderea altora, a creat un număr mare de șomeri. Unii intelectuali s-au angajat în cadrul instituțiilor de stat ori s-au mutat din oraș; o parte dintre șomeri s-au lansat în comerț iar alții au plecat să muncească în alte țări⁴⁰.

Alimentație tradițională

Gastronomia turcă este bogată și este printre cele mai rafinate din lume. Carnea utilizată de-a lungul timpului în bucătăria localnicilor turci a fost cea a păsărilor de curte, de miel, pește și ulterior vită. Cu toate că nu era consumată zilnic, ea apărea adeseori în combinație cu legume (vinete, ardei, ceapă, usturoi, linte, fasole, roșii) și fructe (prune, caise, pere, mere, struguri, smochine). Mâncărurile erau adeseori însoțite de iaurt.

Unul din alimentele principale este aluatul din făină de grâu, simplu și pentru umplutură, dospit sau nedospit. În trecut, el era copt în cuptoare de lut ori îngropat în jar. Pe lângă pâinea obișnuită, pâinea plată și inelele din semințe de susan, există o varietate de produse alimentare formate din foi subțiri de aluat.

În gospodăriile turcilor din localitate se obișnuiește uscarea fructelor (caise, struguri, prune), a ardeilor și pregătirea unor preparate pentru iarnă (magiun, dulceață, marmeladă).

În prezent, o masă turcească obișnuită, din Babadag, începe cu supă sau ciorbă și se continuă cu mâncăruri preferate, precum cele cu tocături (chiftele, sarmale, ardei umpluți, vinete împănate) sau plăcintele cu carne și dulciuri⁴¹ (acadele, baclavale, halva, cataif, rahat, șerbet)⁴².

³⁸N. Ibram, *Comunitatea musulmană din Dobrogea*, p. 106.

³⁹C. Bărbulescu, *op. cit.*, pp. 96-98.

⁴⁰*Ibidem*, pp. 193-211.

⁴¹M. Ali Ekrem, *op. cit.*, p. 198.

⁴²C. Bărbulescu, *op. cit.*, p. 293.

⁴³N. Ibram, *Tradiții și obiceiuri ale turcilor din România*, p. 60.

⁴⁴Liga Islamică și Culturală din România, *Turcii și tătarii din România. Lăcașuri de cult musulmane din Dobrogea*, Tipografia NewLine Internațional, pp. 14-15.

⁴⁵M. M. Bosrock, *op. cit.*, p. 484.

La sărbătoarea Hidirellez, în gospodării se taie miei și se pregătește mâncare de culoare albă: orez, iaurt, brânză, ouă, lapte, carne albă de miel și pasăre, turte și plăcinte tradiționale cu brânză⁴³.

Meniul pregătit pentru masa de la Kurban Bayram este alcătuit din: ciorbe, fasole cu carne de batal, sarmale, yahni, pilaf, fripturi, salate, orez cu lapte și diverse prăjituri, în mod special baclavale⁴⁴.

Consumul de alcool este o alegere personală. Printre băuturile mai mult sau mai puțin alcoolice, consumate de turcii din localitate de-a lungul timpului, se numără: ceaiul; cafeaua („kahve”); iaurtul sărat („ayran”); compotul („hoşaf”); braga („boza”); rachiul („raki”) simplu ori în diferite combinații și ocazional vinul („şarap”) sau berea („bira”)⁴⁵.

Bibliografie

1. Ali Ekrem, Mehmet, *Din istoria turcilor dobrogeni*, Ed. „Kriterion”, București, 1994
2. Bărbulescu, Cintian, *Monografia Orașului Babadag*, Ed. Charme-Scott, București, 1998
3. Bilge, Osman, *Rugăciuni zilnice în Islam*, RAO Internațional Publishing Company, București, 2010
4. Bosrock, Mary Murray, *Maniere și obiceiuri europene de business*, Meteor Press, București, 2009
5. Ibram, Nuredin, *Comunitatea musulmană din Dobrogea*, Ed. ExPonto, Constanța, 2011
6. Ibram, Nuredin, *Tradiții și Obiceiuri ale Turcilor din România*, Ed. ExPonto, Constanța, 2003
7. Ion, Bulei, *Dobrogea. O scurtă istorie (I)*, www.zf.ro/ziarul-de-duminica/dobrogea-o-scurta-istorie-i-6425241, 2010
8. Liga Islamică și Culturală din România, *Turcii și tătarii din România. Lăcașuri de cult musulmane din Dobrogea*, Tipografia NewLine Internațional
9. Nanu, Adina, *Artă Stil Costum*, Ed. Meridiane, București, 1976
10. Ōnal, Mehmet Naci, *Din folclorul turcilor dobrogeni*, Ed. Kriterion, București, 1997
11. Pârâu, Steluța, *Multiculturalitate în Dobrogea*, Ed. ExPonto, Constanța, 2007
12. www.primaria-babadag.ro, 2015

Fotografii: Adrian POPA și Paul-Daniel IACOBLEV-BARĂU